

48. Karsai Elek, *i. m.*, továbbá Leslie Gordon nyilatkozata, aki az egyik temetői kommandó tagja volt, valamint Salzer Izidor: „Nyitány Kamenyec-Podolszkijban. Jegyzőkönyv.” In: *Sárga könyv. Adatok a magyar zsidóság háborús szenvedéseiből, 1941–1945.* Összeállította Vihar Béla. Heháluc, Bp., 1945, 14–15. o.

49. NO-4526.

50. NO-2837.

51. Lásd még Arthur D. Morse: *While Six Million Died. A Chronicle of American Apathy.* Random House, New York, 1968, 304–305. o.

52. NO-3154.

53. Geyer, *i. m.*, 81. o.

54. A helyi zsidó közösségre nézve lásd *Kamenets-Podolsk u'Sevivata.* Szerk.: A. Rosen, Ch. Sharig, Y. Bernstein. Association of Former Residents of Kamenets-Podolsk and Its Surroundings in Israel, Tel-Aviv, 1965.

55. A 66. sz. hadműveleti jelentés a szovjet frontról, 1941. augusztus 28., NO-2839.

56. Geyer, *i. m.* Lásd továbbá Majsai Tamás adatgazdag tanulmányát: „A körösmezei zsidó deportálás 1941-ben.” In: *Ráday-gyűjtemény évkönyve, IV–V.* 1984–85, Akadémiai, Bp., 1986, 59–86. o. A tanulmányhoz mellékelte a szerző e tragédia 30 dokumentumát (195–237. o.), köztük jó néhány ismert személyiség, például Slachta Margit és Weiss Edith bárónő beszámolóját, illetve levelét, továbbá deportáltaktól származó leveleket. L. még Fejes Judit, „On the History of Mass Deportation From Carpatho-Ruthenia in 1941.” In: *The Holocaust in Hungary. Fifty Years Later, i. m.*

57. C. A. Macartney, 2:69. o.

58. Lévai, *Fekete könyv*, 281. o. Ezt a feltevést látszik igazolni az az utasítás, amelyet a vezérkari főnökség hírszerző osztályának vezetője, Újszászy István vezérőrnagy adott Föty Ferenc csendőr alezredesnek, aki Újvidéken teljesített szolgálatot. E szerint: „Zűrzavart kell kelteni, hogy bebizonyosodjék, miszerint a Bánátban rossz a közbiztonság, mivelhogy a partizánok rendszeresen be-betörnek ide a Bácskából. A németek erre át kell engedjék a Bánát igazgatását a magyaroknak. A Bácskában a magyar csendőrség és katonaság képes helyreállítani a rendet, miként ezt tevékenységükkel a Délvidéken már bebizonyították, viszont a Bánátban a németek nem tudják megfékezni a partizánmozgalmat.” Hollós, *i. m.*, 302. o.

59. Hollós a budapesti népbíróság jegyzőkönyveit használja legfőbb forrásul, azt írja, hogy a kezdeményezés Keresztes-Fischertől eredt, s ő vette rá Bárdossyt, Bartha honvédelmi minisztert és Szombathelyi vezérkari főnököt. Szerinte Keresztes-Fischer az egész akciónál folyamatosan tájékoztatva volt. A. Sajti Enikő: *Délvidék 1941–1944. A magyar kormányok délszláv politikája.* Kossuth, Bp., 1987. L. még: Hollós, *i. m.*, 301–305. o.

60. Lásd a 20. jegyzetet.

61. C. A. Macartney, 2:71. o.

62. Bajcsy-Zsilinszky Endre kiscsuzdapárti képviselő memoranduma szerint Csurogon az áldozatok száma 3000 volt. *Uo.* Egy jugoszláv forrásból (Zdenek-Zdenko Löwenthal) viszont arról értesülhetünk, hogy ennél jóval kevesebbet, 1000 embert ölt meg Csurogon.

63. Zdenek-Zdenko Löwenthal, szerk.: *The Crimes of the Fascist Occupants and Their Collaborators Against Jews in Yugoslavia.* Federation of Jewish Communities of the Federative People's Republic of Yugoslavia, Belgrade, 1957, 28. és 148. o. A csurogi mézszárlás részleteit lásd *uo.*, 145–148. o.

64. *Uo.*, 29. és 149. o.